

УДК 338.2

М.М. Забаштанський, к.е.н., доцент

Чернігівський державний технологічний університет

РОЛЬ КОНЦЕСІЙ У ЗМІЦНЕННІ ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНУ

Обґрунтовані передумові впровадження концесійних відносин з метою підвищення результативності функціонування регіональних суб'єктів господарювання, посилення фінансового потенціалу регіону. Визначено фактори що впливають на фінансовий потенціал регіону та обґрунтовані резерви його нарощення в сучасних умовах.

Ключові слова: концесії, фінансовий потенціал, фінансова політика, фінансове забезпечення, фінансові ресурси.

ВСТУП Стійкий регіональний розвиток є однією з головних задач соціальної та економічної політики в країні, проте відсутність достатнього фінансування не дозволяє ефективно реалізувати управлінські рішення в умовах посилення кризових явищ в економіці. Значні диспропорції соціально-економічного розвитку регіонів, розбалансованість їх економіки, залежність від трансфертів з державного бюджету стали звичайним явищем сьогодення.

Саме створення фінансового потенціалу, за рахунок якого можливе задоволення поточних потреб регіону, є пріоритетним напрямом та умовою подолання кризових явищ у економіці, який сприяє стійкому розвитку. Тому дослідження змісту, особливостей формування та використання фінансового потенціалу регіонів як передумови соціально-економічного розвитку є важливим етапом на шляху визначення майбутньої моделі функціонування національної фінансової системи.

Дослідженню проблем формування та оцінки фінансового потенціалу регіону присвячені роботи таких науковців, як: В.Г. Боронос, І.М. Вахович, Г.В. Возняк, З.В. Герасимчук, К.В. Іоненко, І.М. Камінська, М.А. Коваленко, М.А. Козоріз, В.С. Свірський, Т.О. Стеценко, О.П. Тищенко та інших. Проте, автори по-різному трактують це поняття, мають власне бачення структури та методики оцінки фінансового потенціалу, механізму управління ним.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ Метою даного дослідження є обґрунтування необхідності впровадження концесійних відносин для зміцнення результативності використання державного та комунального майна, зміцнення фінансового потенціалу регіону.

РЕЗУЛЬТАТИ Відсутність єдиної концепції поняття „фінансовий потенціал регіону” обумовлюється його багатогранністю та складністю, що поєднує не тільки регіональні фінансові ресурси, але й умови його формування, розподілу та накопичення.

В.Г. Борнос пропонує фінансовий потенціал території розглядати як гіпотетичну її можливість залучати, створювати та використовувати фінансові ресурси з метою забезпечення ефективного функціонування та розвитку. Серед його складових автор виділяє бюджетний потенціал, фінансовий потенціал населення, кредитно-фінансових організацій, підприємств та зовнішніх організацій [1, 144].

Науковці Т.О. Стеценко та О.П. Тищенко визначають фінансовий потенціал як органічну єдність наявних у економічного суб'єкта фінансових ресурсів та можливостей їх використання. На їх думку фінансовий потенціал регіону включає: консолідований бюджет регіону (обласний та бюджети нижчого рівня), позабюджетні фонди; цінні папери, які емітовані органами місцевої влади; фінансові ресурси підприємств і організацій всіх форм власності; кошти населення, які знаходяться у нього на руках або у банках та в інших фінансових інститутах, а також у вигляді різноманітних цінних паперів; фінансові ресурси інститутів кредитно-банківської системи конкретного регіону, а також кошти, які залучаються місцевими банками з інших територій [2, 218].

Як органічну єдність наявних фінансових ресурсів та можливостей їх використання у межах певної адміністративної одиниці розглядає фінансовий потенціал регіону К.В. Іоненко. В його структурі автором виділено бюджетний потенціал, інвестиційний потенціал суб'єктів господарювання (потенціал фінансово-кредитних установ і чистий прибуток нефінансових підприємств та організацій), а також ощадний потенціал населення, представлений у вигляді вкладів у фінансово-кредитних установах і заощаджень в цінні папери [3, 5-6].

Враховуючи вже існуючі погляди на дефініцію «фінансовий потенціал регіону», вважаємо за доцільне розглядати її як синергітичну сукупність фінансових ресурсів та можливостей органів влади, суб'єктів господарювання, фінансово-кредитних установ, населення щодо їх мобілізації та використання в межах територіально закріпленої адміністративної одиниці.

Можна виділити характерні особливості фінансового потенціалу, зокрема [4, 108-117]:

- фінансовий потенціал є результатом діяльності як окремого суб'єкта економіки, так і регіону й країни в цілому;
- фінансовий потенціал, в більшості, визначається виробничим потенціалом, адже фінанси є посередницькою ланкою при формуванні, розподілі та перерозподілі потоків;

- фінансовий потенціал є необхідною умовою забезпечення економічної безпеки країни та її території;

- фінансовий потенціал характеризує здатність регіону відтворювати в достатньому обсязі необхідні йому фінансові ресурси;

- обсяг та можливості підвищення ефективності використання фінансового потенціалу визначаються механізмом регулювання всіх суб'єктів економіки;

- параметри фінансового потенціалу є системою інформації для розробки й реалізації стратегії соціально-економічного розвитку держави та її окремого регіону;

- фінансовий потенціал характеризує рівень розвитку фінансово-банківської системи регіону, за рахунок чого забезпечується акумуляція тимчасово вільних грошових коштів та їх трансформація в заощадження, здійснюються розрахунки між суб'єктами, залучення коштів у вигляді кредитів чи емісії цінних паперів, надається можливість отримання додаткового доходу від вкладання в цінні папери, на депозитні рахунки, надання кредитів;

- фінансовий потенціал є вимірником ефективності діяльності регіональних органів влади, функція яких полягає також і в пошуку можливостей його нарощення за рахунок залучення додаткових джерел, виявлення напрямів більш ефективного використання сукупного потенціалу;

- фінансовий потенціал є результатом гармонізації цілей і інтересів держави, регіону та його суб'єктів (підприємств і організацій, фінансово-кредитних установ, населення);

- фінансовий потенціал відображає, з одного боку, наявність загроз його соціально-економічному розвитку, а, з іншого, здатність регіону протистояти ризикам і загрозам, що виникають.

Враховуючи незадовільний фінансовий та технічний стан об'єктів що перебувають у державній та комунальній власності, понаднормативний знос їх основних засобів, поряд із відсутністю достатніх обсягів власних фінансових ресурсів та обмеженістю бюджетного фінансування, виникає необхідність практичного запровадження концесій як інструменту покращення їх фінансово-майнового стану та посилення фінансового потенціалу регіону. Проте широке запровадження концесійних відносин повинно враховувати особливості загальнодержавної фінансової політики. Фінансова політика має спиратись на фінансовий потенціал регіону та бути спрямована на забезпечення умов розвитку всіх регіонів країни, розробку правових основ діяльності суб'єктів фінансової системи, розвиток і підвищення стійкості фінансового сектору, зростання рівня його капіталізації, залучення та ефективного використання іноземних інвестицій, реалізацію пріоритетних національних проектів, зниження рівня інфляції тощо.

Фінансова політика регіону формулює задачі щодо формування фінансових потоків, визначає цілі та задачі суб'єктів фінансової системи, а фінансовий потенціал характеризує можливості реалізації цих задач, управління ж фінансовим потенціалом регіону передбачає розвиток його фінансової системи та удосконалення фінансової політики (рис. 1).

Рис. 1. Взаємозв'язок фінансової політики держави та регіону

Джерело: [4, 137].

Реалізація фінансового потенціалу регіону здійснюється в певних цілях, головними з яких є: забезпечення регіону фінансовими ресурсами; стимулювання суб'єктів фінансової системи до нарощення фінансових потоків; перерозподіл ресурсів між суб'єктами регіональної фінансової системи та державним бюджетом; контроль за процесом формування, розподілу та використання фінансових ресурсів; підвищення ефективності фінансово-кредитних відносин; страхування від можливих загроз [4, 68].

Державне управління фінансовим потенціалом регіону включає два напрямки заходів, які направлені на сприяння формуванню фінансового потенціалу та на стимулювання підвищення ефективності використання фінансового потенціалу. Це вимагає створення загальних умов, які мають забезпечити стимулювання впровадження концесійних відносин, зокрема: розширення правових основ концесійної діяльності та контроль за їх дотриманням, що направлено на захист прав власності та договірних зобов'язань, зниження рівня адміністрування; регулювання загальноекономічної рівноваги та розробки концепції концесійного розвитку регіону; підвищення якості та забезпечення безперервності надання товарів, робіт та послуг об'єктами державної та комунальної форми власності; розробка та реалізація механізму фінансового забезпечення концесійної діяльності в Україні з метою перерозподілу фінансових потоків між регіонами, галузями та сферами діяльності; вдосконалення податкової політики держави в частині пільгового оподаткування фінансово-кредитних установ, які формують фінансове забезпечення об'єктів концесійних відносин.

Схематичне відображення ролі концесійної діяльності у забезпеченні економічного та інфраструктурного розвитку економіки України, наведена на рис. 2

Рис. 2 Роль концесійної діяльності у забезпеченні економічного та інфраструктурного розвитку економіки України (складено автором)

Запровадження концесійних відносин в процесі управління державним та комунальним майном, на даний час, залишається найбільш реалістичним напрямом його фінансового та технічного оздоровлення. Залучення потенційних інвесторів дозволить покращити якість товарів, робіт та послуг, вплине на результативність їх функціонування, що буде мати синергетичний вплив на посилення фінансового потенціалу регіону.

ВИСНОВКИ Важливим етапом нарощення фінансового потенціалу регіону є виявлення резервів, тобто невикористаного фінансового потенціалу, та впровадження заходів щодо їх реалізації. Враховуючи, що фінансовий потенціал розглядається й як фінансові ресурси, й як можливості їх залучення в економіку регіону, резерви також варто розрізняти як резерви-ресурси, й як резерви-можливості.

Серед прихованих резервів-ресурсів та заходів щодо їх використання можна виділити наступні: тіньові фінансові ресурси, які можна детінізувати на основі оптимізації ставок оподаткування; фінансові ресурси регіону, що спрямовуються до бюджету в тій частині, яка у вигляді трансфертів повертається на його територію, можна залишати в розпорядженні

території завдяки більш раціональній децентралізації бюджетних коштів; заощадження населення, що знаходяться поза фінансово-кредитною системою, можна перетворити у інвестиційні ресурси через систему надання пільг юридичним особам-інвесторам, встановлення більш оптимальних депозитних ставок, а також повернення довіри населення до фінансового сектору економіки; підвищення інвестиційної привабливості об'єктів державної та комунальної власності з метою призупинення відтоку інвестицій за кордон на основі створення сприятливого інвестиційного клімату.

Резерви-можливості представляють собою внутрішні резерви економії фінансових ресурсів створені за рахунок підвищення ефективності функціонування об'єктів державної та комунальної власності за рахунок розвитку регіональної інфраструктури, впровадження інноваційних технологій.

Запропоновані заходи щодо розвитку фінансового потенціалу регіону дозволять забезпечити формування та підвищення ефективності його використання, але їх реалізація потребує вдосконалення регіональної державної політики, а, особливо, фінансової її складової, щодо оптимізації власних фінансових ресурсів та міжбюджетних відносин, стимулювання нарощування фінансових потоків суб'єктів регіону та залучення зовнішніх інвестицій. Сукупна реалізація даних заходів дозволить відновити результативність функціонування державного та комунального майна та створить підґрунтя для зміцнення фінансового потенціалу національної економіки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Боронос В.Г. Методологічні засади управління фінансовим потенціалом території : [монографія] / В.Г. Боронос. – Суми: Сумський державний університет, 2011. – 310 с.
2. Стеценко Т.О. Управління регіональною економікою : [навчальний посібник.] / Т.О. Стеценко, О.П. Тищенко. – К.: КНЕУ, 2009. – 471 с.
3. Іоненко К.В. Формування та оцінка фінансового потенціалу регіону : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.08 „Гроші, фінанси і кредит” / К.В. Іоненко. – К., 2007. – 21 с.
4. Голодова Ж.В. Формирование и управление финансовым потенциалом региона в целях обеспечения его экономического роста : дис. на соискание уч. степени док. экон. наук : спец. 08.00.10 „Финансы, денежное обращение и кредит” / Ж.Г. Голодова. – Москва, 2010. – 331 с.